

Begrippenlijst Tweede Wereldoorlog

Arbeitseinsatz

de gedwongen tewerkstelling van arbeidskrachten (meestal in Duitsland)

Atlantikwall

stelsel van kustverdedigingswerken om de westkust van bezet Europa te beschermen tegen een geallieerde invasie

Ariërverklaring

anti-Joodse maatregelen in Nederland waarbij ambtenaren moesten verklaren niet van Joodse afstamming te zijn. Bij weigering volgde ontslag

Ausweis

het door de Duitse bezetter verstrekte document dat de houder ervan bepaalde voorrechten gaf

Binnenlandse Strijdkrachten (BS)

op 5 september 1944 door de Nederlandse regering opgerichte organisatie onder leiding van Prins Bernhard waarin verschillende verzetsorganisaties samenwerkten

Bonkaart

kaart ter verkrijging van levensmiddelen

Collaborateur

iemand die met de vijand samenwerkt

Distributie

systeem waarbij schaarse goederen tegen vastgestelde prijzen alleen te koop waren tegen inlevering van door de overheid verstrekte distributiebonnen

Dropping

het door geallieerde vliegtuigen boven bezet gebied afwerpen (droppen) van wapens en munitie voor de verzetsbeweging. Met wapendroppings kwamen ook wel geheime agenten mee. In 1945 was er ook sprake van voedseldroppings voor de hongerende bevolking

Landelijke Knokploegen (LKP)

Nederlandse verzetsorganisatie die zich voornamelijk bezighield met gewapende overvallen op distributiekantoren en bevolkingsregisters en acties om arrestanten te bevrijden

Landelijke Organisatie voor hulp aan onderduikers in Nederland (LO)

in de zomer van 1942 opgerichte verzetsorganisatie die Joden en andere onderduikers hielp aan onderduikadressen en hen voorzag van distributiebonnen, geld en valse papieren

Landstand

In oktober 1941 door Seyss-Inquart opgerichte vereniging voor Nederlandse boeren, tuinders en vissers

Landwacht

in september 1943 opgerichte paramilitaire groep binnen de NSB die zich opwierp als hulptroep van de politie om het verzet in Nederland te helpen bestrijden

Militair Gezag (MG)

militaire overheid die in de jaren 1944-1946 heerste in gebieden die door de Duitsers waren ontruimd en waarin het normale gezag nog niet functioneerde.

Nationaal-socialisme

autoritaire politieke stroming waarin liberalisme, communisme en socialisme worden afgewezen, macht wordt verheerlijkt en terreur als middel niet wordt geschuwd. Het Duitse nationaalsocialisme kende een extreme vorm van racisme (in het bijzonder antisemitisme)

Nationaal-Socialistische Beweging (NSB)

Nederlandse nationaalsocialistische politieke partij, in 1931 opgericht door ir. Anton A. Mussert en Cornelis van Geelkerken. Na de Duitse inval werkte de NSB nauw met de bezetter samen. Na november 1941 nog de enige toegestane partij.

Nationale Jeugdstorm (NJS) was een Nederlandse jongerenbeweging die van 1934 tot 1945 bestaan heeft, georganiseerd naar voorbeeld van de Duitse Hitlerjugend. Er waren nauwe banden met de NSB

Onderduiker

iemand die zich verbergt (bij andere mensen) voor de bezetter en zijn handlangers

Ordedienst (OD)

de eerste Nederlandse verzetsorganisatie, opgericht in 1940

Persoonsbewijs (PB)

document dat alle Nederlanders verplicht waren bij zich te dragen. Het PB bevatte een pasfoto, een vingerafdruk en persoonlijke gegevens als naam, adres, geboorteplaats en beroep.

Radio Oranje

radio-omroep van de Nederlandse regering in ballingschap te Londen. Steunde het verzet door uitzending van codeboodschappen en slagzinnen.

Razzia

grootscheepse door politie of militairen georganiseerde zoekactie of drijfjacht op bijvoorbeeld Joden, onderduikers of arbeidskrachten in het kader van de Arbeitseinsatz

Rijkscommissaris

de hoogste Duitse ambtenaar in bezet gebied, in Nederland was dit A.Seyss-Inquart

Sabotage

iets doelgericht vernielen om te voorkomen dat de vijand er gebruik van maakt

Sicherheitsdienst (SD)

de geheime inlichtingendienst van de SS.

Schutzstaffel (SS)

nationaalsocialistische militaire organisatie, opgericht in 1924, Alleen 'raszuivere Germanen' konden lid zijn. Een speciale afdeling was de Waffen-SS

Socialisme

verzamelnaam voor alle politieke stromingen die tot doel hebben de maatschappelijke ongelijkheid op te heffen, zoals het communisme en de sociaaldemocratie

Spoorwegstaking

staking onder het Nederlandse spoorwegpersoneel van sept. 1944 tot de bevrijding in mei 1945. Bedoeld als ondersteuning van de geallieerde operaties bij Arnhem

Wehrmacht

het Duitse leger of de Duitse strijdmacht

Zwarte handel

verboden handel waarbij schaarse goederen buiten de geëigende kanalen van de distributie om zonder bon tegen woekerprijzen verkocht werden